

O'QITUVCHILARNI VIRTUAL TEXNOLOGIYALAR SOHASIDAGI KOMPETENTLILIGINI RIVOJLANTIRISHDA ISPRING DASTURINING IMKONIYATLARI VA UNI O'QITISH METODIKASI

Sh. K. Karomova

Annotatsiya:

Didaktik-texnologik shartlar deganda xalq ta'limi xodimlarini qayta tayyorlash va malakasini oshirish muassasasining integratsiyalashgan axborotli ta'lim muhitida olib boriladigan o'zaro bog'liqlikdagi didaktik, texnologik va axborotli tadbirlarning majmuasi tushuniladi.

Bu tadbirlar, asosan, IATM (integratsiyalashgan axborotli ta'lim muhiti) dagi barcha subyektlar faoliyatini tizimli ravishda muvofiqlashtirish, o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishini rag'batlantirish, qo'llab-quvvatlash va samaradorligini oshirishga qaratilganligi muhimdir.

Mazkur mavzuni o'qitishda o'qitishning 4 pog'onali metodidan foydalanamiz.

1-pog'ona. Tushuntirish-qiziqtirish (motivatsiya), ma'lumot va yo'riqnoma berish.

Amaliyot o'qituvchisi avval bu yo'riqnomaning berishni o'quv xonasida yoki ish o'rnida o'tkazish maqsadga muvofiqligini hal qiladi. Bu esa, yo'riqnomaning mohiyati va turiga bog'liq. U yo'riqnoma vaqti 20-40 daqiqadan oshib ketmasligini rejalashtiradi.

Multimediali elektron o'quv kurslarni yaratish imkoniyatini beruvchi pedagogik dasturiy vositalar ichida yuqori reytingga ega bo'lgan iSPRING dasturi haqida to'xtalib o'tamiz.

iSPRING Free dasturi .PPT, .PPTX, .PPS, .PPSX formatdagi fayllarni Flash (.SWF) va HTML5 formatiga konvertatsiyalash imkoniyatini beradigan mualliflik dasturi hisoblanadi.

Dastur orqali foydalanuvchilar Flash - roliklar va YouTube video resurslarni Power Point taqdimot slaydlariga joylashtirishlari mumkin.

Xususan:

Yaratiladigan elektron o'quv kontentlarni SCORM va TinCan tizimlarga o'tkazish imkoniyatini beradi, bu esa ixtiyoriy LMS (Learning management system) bilan integratsiyalashtirish mumkin degani.

Power Point dasturida yaratilgan taqdimot faylining xajmini 97% gacha siqish imkoniyati mavjud.

Power Point dasturida yaratilgan taqdimot faylining himoyalashini ta'minlaydi.

Ushbu paket o'z ichiga 3 ta dasturiy modulni oladi. Ular yordamida audio, video, interaktiv elementlar va testlar bilan boyitilgan onlayn taqdimot materiallari va o'quv kurslari, har xil so'rovnomalar, anketalar, interaktiv testlar, 3D kitob kabi bir qancha elektron nashrlar tashkil etish imkoniyati mavjud.

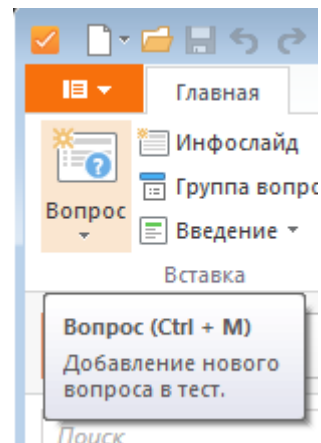
Tinglovchi: Bu dasturda elektron testlar qanday yaratiladi?

O'qituvchi: Elektron testlar yaratish uchun muloqat oynasidagi Testi bandi tanlanadi va ekranda quyidagi oyna paydo bo'ladi.

Hosil bo'lgan oynadan "Новый тест" bandi tanlanadi va quyidagi oyna ochiladi.

Ochilgan oynadan "Вопрос" buyrug'i yoki klaviaturadan Ctrl+M tugmalar bosiladi.

Tinglovchi: Dastur boshqa elektron testlar yaratish dasturlaridan nimasi bilan ajralib turadi?



O'qituvchi: Dastur boshqa elektron testlar yaratish dasturlaridan quyidagi xususiyatlari bilan ajralib turadi:

dasturning ishchi fayli ixtiyoriy kompyuterga ko'chirib qo'yilishi va ishlashi mumkin;

juda kam amallar ketma-ketligi bajariladi;

maxsus bilimlar talab etilmaydi;

testlarning 11 xil turini yaratish mumkin;

test savollari va javoblariga rasm, formula va video joylashtirish mumkin;

test natijalari to'g'ridan to'g'ri elektron pochtaga jo'natiladi;

dastur litsenziyaga ega va ochiq kalitli ekanligi.

O'rganilayotgan mavzu bo'yicha ishni bajarishga qaratilgan topshiriq yuzasidan yo'riqnoma tinglovchilarning qiziqishini uyg'otishdan boshlanadi, chunki ularning qiziqish va e'tibori o'rganilayotgan narsaga qaratilishi kerak.

Kompyuterga iSpringSuite dasturlar paketi o'rnatilgach, iSpring Quiz Maker bloki yordamida elektron testlar tuzish imkoniyati mavjud. Testlar bazasi yaratilgach, darsning qaysi qismida foydalanishiga qarab testlar soni va test o'tkazish vaqti belgilanadi. Interfeys ko'rinishini foydalanuvchi ixtiyoriga ko'ra o'zgartirish mumkin. Tayyor testlar bazasini yaratib bo'lgach, uni lokal tarmoq uchun, global tarmoq uchun, hujjat shaklda (MSWord) yoki LMS tizimi uchun saqlash imkoniyati mavjud. Dasturda yaratilgan elektron testlar bazasi ishchi fayli .swf formatda saqlanadi.

Tinglovchi: Dasturda test savollarining qanday ko'rinishlarini yaratish mumkin?

O'qituvchi: Dasturda test savollarining quyidagi ko'rinishlarini yaratish mumkin:

1. Bitta javobli test (Выбор одного ответа);
2. Ko'p javobli test (Выбор нескольких ответов);
3. "To'g'ri - noto'g'ri" ko'rinishdagi test (Верно/Неверно);
4. Yopiq test (Краткий ответ);
5. Sonni kiriting testi (Числовой ответ);
6. Javoblarni tartiblash testi (Последовательность);
7. O'zaro moslik o'rnatish testi (Соответствие);
8. Bo'sh joylarni to'ldiring testi (Заполнить пропуски);
9. Javoblari keltirilgan savol testi (Выбор из списков);
10. So'zlar banki testi (Перетаскивание слов);
11. Faol hududni aniqlovchi savol testi (Выбор области).

2-pog'ona. Nima qilishni ko'rsatib berish – namoyish qilish.

Bu pog'onada amaliyot o'qituvchisi tushuntirgan test turlarini o'zi bajarib, namoyish qilib ko'rsatadi. Buning uchun u avval kerakli ish o'rnini puxtalik bilan tayyorlab qo'ygan bo'ladi va o'sha ish o'rnida namoyishni o'tkazadi. Ishni bajarish uchun kerakli barcha instrumentlar xom ashyolar va ish rejasi hamda kerak bo'lsa, tegishli sharoit tayyorlab qo'yilgan bo'lishi kerak.

Namoyish qilayotgan paytda amaliyot o'qituvchisi tinglovchilarning diqqat bilan kuzatib turishlarini ta'minlaydi. Har bir harakatni 3 martadan namoyish qilib ko'rsatish tavsiya etiladi. Ular quyidagicha bajariladi:

namoyish oddiy tezlikda o'tkaziladi, tinglovchilarda kasbiy harakatning amalda qanday bajarilishi to'g'risida to'la va haqiqiy tasavvur paydo bo'lishi kerak;

namoyish atayin sekin tezlikda o'tkaziladi, har bir bosqichni alohida va o'ziga xos xususiyatlarini yaxshiroq ko'rsatish hamda mehnat xavfsizligi qoidalarini tushuntirish kerak;

namoyish oddiy tezlikda o'tkaziladi, ishni bajarish harakati ko'nikmasini yana bir marta to'la ravishda ko'rsatish va tinglovchilarda «ichki sur'at» ya'ni, harakatni bajarish usuli, tartibi, ketma-ketligi, tezligi to'g'risida aniq tasavvur paydo bo'lishi kerak. Namoyish qilayotgan paytda amaliyot o'qituvchisi har bir harakatini izohlab boradi. Shundan so'ng bevosita instruktaj qismi tugaydi.

Ispring QuizMaker modulini ishga tushirish quyidagicha amalga oshiriladi: ПУСК → Все программы → iSpring Suite 9 → iSpring QuizMaker 9 (2-ilova 4-rasmga qarang).

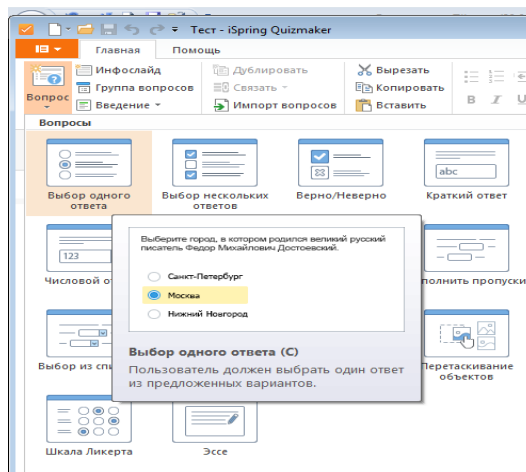


Новый тест

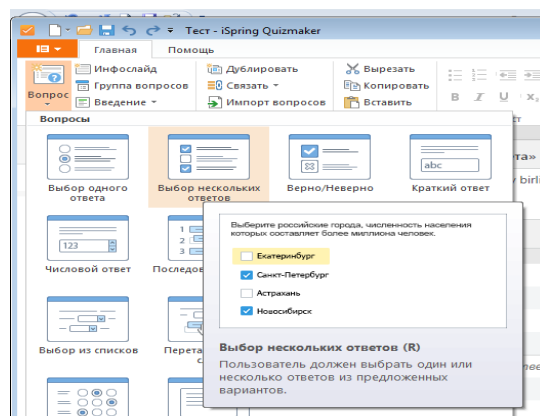
Dastur oynasidan bandi tanlanadi

Yuqorida sanab o'tilgan test turlarini yaratish ketma - ketligi quyidagicha amalga oshiriladi:

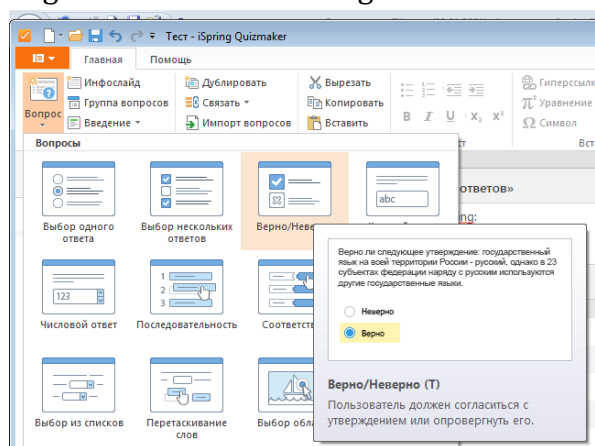
1. Bitta javobli testni yaratish uchun dastur oynasidagi “Выбор одного ответа” tugmasi tanlanadi. Bu test turida javob variantlarini keraklicha ko'paytirish mumkin. Savolga tasvir, ovozi va video fayl qo'shish, javob variantlariga tasvirli fayllarni ilova qilish mumkin. “Удалить” tugmasi yordamida javob variantlarini o'chirish mumkin. Quyidagi rasmda misol keltirilgan



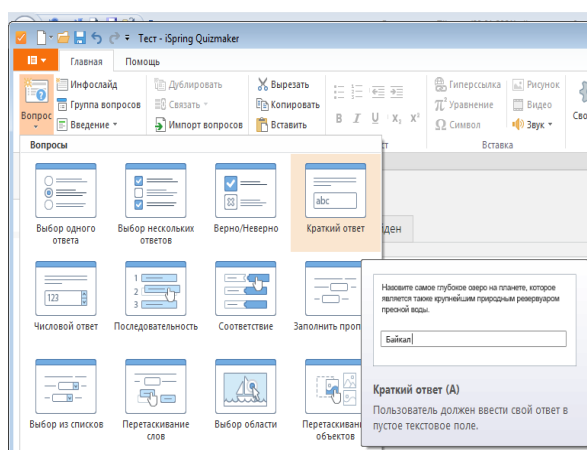
2. Ko'p javobli testni yaratish uchun dastur oynasidagi “Выбор нескольких ответов” tugmasi tanlanadi. Bunda savolga tegishli bir yoki bir necha javob variantini belgilash mumkin. Bu test turida ham javob variantlarini keraklicha ko'paytirish mumkin. Savolga tasvir, ovozi va video fayl qo'shish, javob variantlariga tasvirli fayllarni ilova qilish mumkin. “Удалить” tugmasi yordamida javob variantlarini o'chirish mumkin. Quyidagi rasmda misol keltirilgan



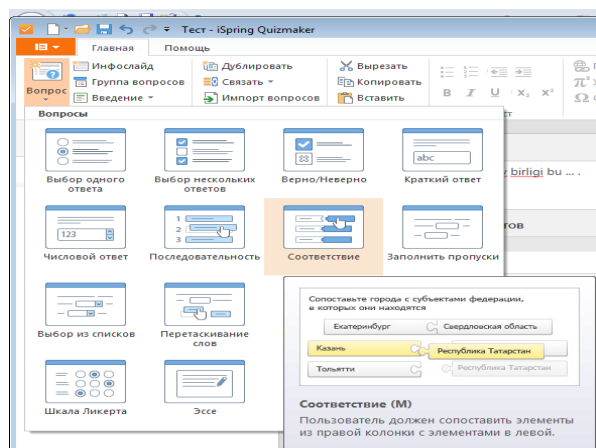
3. “To‘g‘ri - noto‘g‘ri” ko‘rinishdagi testni yaratish uchun dastur oynasidagi “Верно-неверно” tugmasi tanlanadi. Bu savol turida javob faqat “to‘g‘ri” yoki “noto‘g‘ri” bo‘lishi mumkin, ya’ni boshqa javob variantlarini qo‘shib bo‘lmaydi. Quyidagi rasmda misol keltirilgan



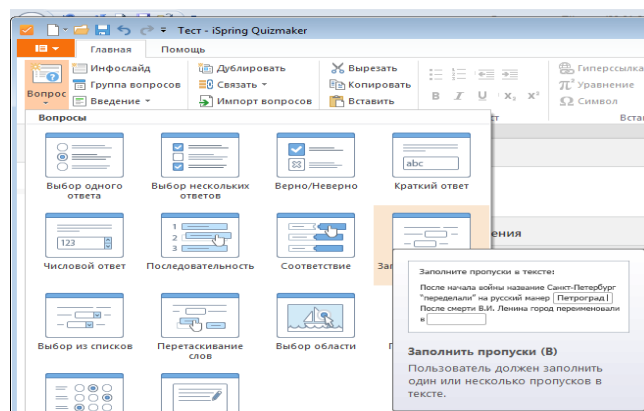
4. Yopiq testni yaratish uchun dastur oynasidagi Краткий ответ tugmasi tanlanadi. Bu test turida javob variantini test topshiruvchi klaviaturadan kiritadi. Ammo tuzuvchi barcha kiritilishi mumkin bo‘lgan javob variantlarini avvaldan kiritib qo‘yishi kerak. Javob variantiga tasvir qo‘shish mumkin emas. Quyidagi rasmda misol keltirilgan



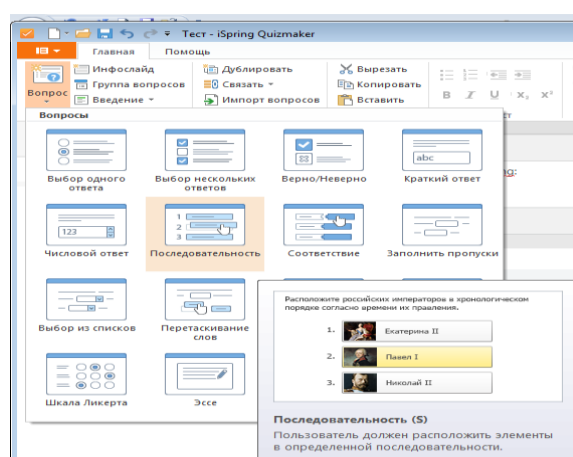
5. O‘zaro moslik o‘rnatish testni yaratish uchun dastur oynasidagi “Соответствие” tanlanadi. Juda qiziq test turi hisoblanib, bir savolning o‘zida bir necha savollar banki yig‘ilgan bo‘ladi. Quyidagi rasmda misol keltirilgan



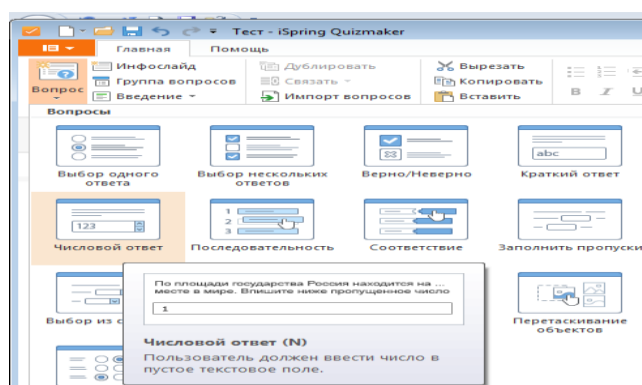
6. Javoblarni tartiblash testni yaratish uchun dastur oynasidagi “Последовательность” tugmasi tanlanadi. Tartibsiz holda berilgan javoblarni to‘g‘ri tartibda yozish kerak bo‘lgan holda ushbu test turidan foydalaniladi. Quyidagi rasmda misol keltirilgan



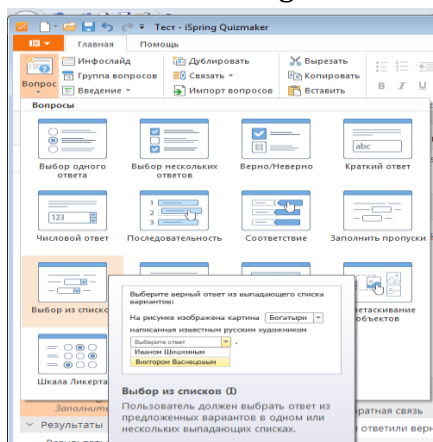
7. Sonni kiriting testni yaratish uchun dastur oynasidagi “Числовой ответ” tugmasi tanlanadi. Sonli ko‘rinishdagi javob berilishi kerak bo‘lgan savollar uchun ushbu test turidan foydalaniladi. Bunda javobda ma‘lum sondan katta, kichik, katta yoki teng, kichik yoki teng, teng emas kabi variantlardan foydalanish mumkin. Quyidagi rasmda misol keltirilgan



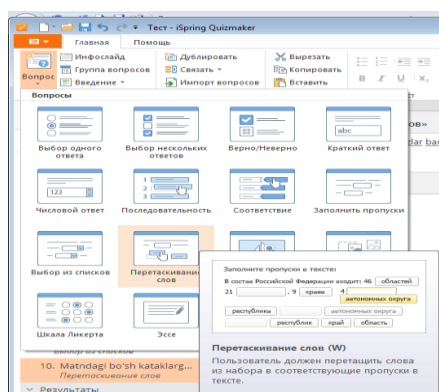
8. Bo‘sh joylarni to‘ldiring testni yaratish uchun dastur oynasidagi “Заполнить пропуски” tugmasi tanlanadi. Bunda savol tarkibidagi bo‘sh joylarga kerakli javoblarni klaviatura yordamida kiritiladi. YA’ni to‘g‘ri javobni ko‘rsatilgan joyga yozish talab etiladi. Bunda test tuzuvchi tomonidan bo‘sh joylar bitta yoki bir necha joylashtirish mumkin. Quyidagi rasmda misol keltirilgan



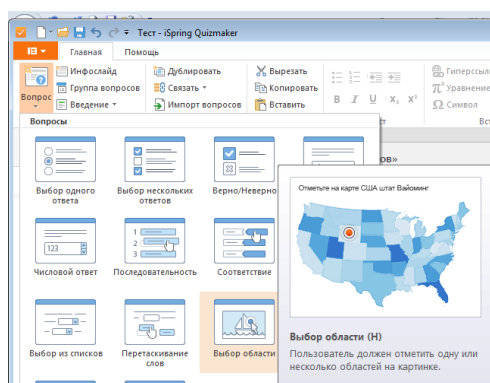
9. Javoblari keltirilgan savol testni yaratish uchun dastur oynasidagi “Выбор из списков” tugmasi tanlanadi. Savolning bo’sh qismlarida javoblar variantlari keltirilgan bo’ladi, ushbu javob variantlardan to’g’risini belgilash mumkin. Quyidagi rasmda misol keltirilgan



10. So’zlar banki savol testni yaratish uchun dastur oynasidagi “Перетаскивание слов” tugmasi tanlanadi. Bu savol turida so’zlarni kerakli joyga joylashtirish talab etiladi. Bo’sh joylar va ushbu joylarga so’zlar banki keltirilgan bo’ladi. Quyidagi rasmda misol keltirilgan



11. Faol hududni aniqlovchi savol testni yaratish uchun dastur oynasidagi “Выбор области” tugmasi tanlanadi. Bu savol turida rasm beriladi va ushbu rasmning kerakli qismi javob sifatida belgilanadi. Javob berish jarayonida sichqoncha yordamida kerakli qism tanlanadi. Quyidagi rasmda misol keltirilgan



Adabiyotlar ro'yxati

1. Азиза Бозорова, Нилуфар Намозова Медиатаълим асосида астрономия дарсларини ташкил этишга инновацион ёндашиш методи// journal of innovations in scientific and educational research volume6 issue-6 (30- june)
2. Нилуфар Намозова Астрономия фанини ўқитишда қўлланиладиган дастурий-педагогик воситалар ва уларнинг имкониятлари // eurasian journal of technology and innovation Innovative Academy Research Support Center
3. Sayfullayeva Gulhayo Ixtiyor qizi Namozova Nilufar Tuxtamurodovna Astronomiya fanini o'qitishda elektron darsliklarning o'ziga xos xususiyatlari va afzalliklari// Journal of Universal Science Research 1 (10), 873-877
4. Н Намозова, Г Сайфуллаева Астрономия фанига интеграциялашган медиатаълимнинг фаолиятли тузилмаси// бюллетень педагогов нового Узбекистана 1 (7), 21-23
5. Aziza Bozorova, Gulhayo Sayfullayeva kredit-Modul Ta'lim Tizimida Talabalarning Mustaqil Ta'lim Jarayonini Tashkil Etish// Бюллетень студентов нового Узбекистана, 2023
6. Н Намозова мактаб астрономия фанига интеграциялашган медиатаълимдан фойдаланиш //TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN, 2023
7. Haydarova Dilorom, Sayfullayeva Gulhayo Pyton dasturida astronomiyadan animatsiya yaratish // Journal of Universal Science Research, 2023
8. Haydarova Dilorom, Sayfullayeva Gulhayo ways to effectively organize speech culture of the astronomy teacher// FAN, TA'LIM, MADANIYAT VA INNOVATSIYA, 2023
9. O'. K. Sunnatova, G. I. Saifullayeva Research in students in physics and astronomy classes and the development of competencies of the XXI century. Ways of organizing project activities of students in physics education Uzbek Scholar Journal Volume-24, January, 2024 www.uzbekscholar.com 101-108
10. Sayfullayeva Gulhayo Ikhtiyor kizi, Bozorova Aziza Murodilla kizi The practical importance of an integrative approach to teaching astronomy from a small school age uzbek scholar journal volume-24, january, 2024 www.uzbekscholar.com 130-133
11. Saifullayeva Gulhayo volunteer daughter Interactive Applications From Astronomy And Ways To Manage Them Uzbek scholar journal volume- 24, january, 2024 www.uzbekscholar.com 123-129
12. Kamolov Ikhtiyor Ramazonovich FEATURES OF USING MATHEMATICAL KNOWLEDGE AND LAWS OF PHYSICS IN TEACHING ASTRONOMY Uzbek scholar journal volume- 24, january, 2024 www.uzbekscholar.com 152-157
13. I.R. Kamolov, G.I. Sayfullaeva -Formation of teacher's competence in the performance of laboratory and experimental works Journal of critical reviews. ISSN-2394-5125, 2020.